

fundæ cæcitatibus gurgites, nec genibus aqua tactis A litus alterum, cunctis mirantibus subierunt.

33. Cum vero tota urbs festinaret in occursum sui pastoris, quædam mulier parvulum filium caldariæ imposuerat, suppositoque igne membra infantuli aqua tepente lavabat: quæ voce psallentium attonita officium cœptum deserit, oblitaque infantuli, cum cæteris obviam sancto accurrit. Igitur dum ea venerantissimis moratur exsequiis, ignis infanti suppositus calescens, vas ferreum, in quo parvulus positus erat, obambit, immensosque calores efficit et effervescentes in seipsum refundit vapores. Quis putaret in tali discrimine vivere potuisset? Porro beata mater cum jam sanctæ reliquæ domi suæ propinquassent, domesticosque lares recognovisset,

tandem recordata pignoris sui pavida accurrit, æstimans inter vapores igniferos liquefactum, et tenera pueri distabuisse membra. Sed ardore fidei, quæ illam sancto corpori exire obviam compulit, restincta est ardentis flammæ camini. Subito terrore percussa filium non admovet, donec grandi clamore multos compelleret adunari.

34. Beati porro viri corpus humanæ conditionis lege sepultum, vere in Christo se vivere demonstrat frequentissima consolatione viventium. Nam ibi recipit cæcitas visum, debilitas gressum, effugantur dæmonia, donantur cum fide petentibus congrua vota, præstante Domino nostro Jesu Christo cui est cum Patre et Spiritu sancto honor et gloria, et nunc et per æterna sæcula. Amen.

LIBER MIRACULORUM S. MAXIMINI.

ABBATIS MICIACENSIS.

Auctore Letaldo monacho Miciacensi.

(Apud Mabill., Acta I, 598.)

PROLOGUS AUCTORIS.

1. In flammam sciens et prudens mitto manum, qui B præsumpserim inter tot eloquentissimorum flumina homuncio arentis ingenii rem hactenus intactam attentare, cum non præsumpserint qui idonee et competenter ad id efficiendum sufficientissimi forent, et nunc affatim floreat, quorum arguti examinis lance et præiudicio condemnari verear. Hoc autem est quod a temporibus piissimæ memoriæ patris Maximini usque ad hæc quibus nos consilio Omnipotentis qui vocat ea quæ non sunt tanquam quæ sint esse placuit, cum diverso modo locus ille quem ipse vir Domini construxerat Miciacensis scilicet nunc floruerit, nunc ultimæ abiectioni patuerit, modo quoque resurgere tentarit: inter quas omnes varietates clementia misericordis Dei nunquam ahfuit, et miraculorum copia meritis ejusdem Patris exhibita C vacillantes et trepidos sæpius consolata est; inveniri nemo potuit qui hoc scripto ederet, quatenus ad notitiam posteritatis ordine pervenire valeret. Quod magni arbitror detrimenti, cum et Dei beneficia ignavæ oblivioni sint tradita et locus abjectior habitus, quantus vel qualis olim fuerit monumentis silentibus pene cunctis incognitum sit. Nam quod ad aliquis notitiam pervenire potuit, quod sub oculis ejus cui innotescit patratum non est; id procul dubio aut litteris aut traditione vivæ vocis perlatum est. Quod autem neutro horum, id procul dubio an fuerit, vel non fuerit, mecum pariter omnes tacebunt. Tolle monumenta de rebus, necesse est ut pereant, et status vivendi ordine confuso titubet et vacillet.

2. Qua de re temerarii quidem ausus præsumptione, attamen utilis profectus contemplatione ad hoc animum appuli, ut quæ vel ipse viderim, vel probatorum veridica relatione cognoverim, de his videlicet quæ intentioni sunt scribenda putarem. In quo operis contextu nil mirum videri debet, si quædam interseram quæ ad id negotium pertinere minime videantur, cum id et raro faciam, etsi intuitus recte speculandi adsit non sine causa. Nam et a Chlodoveo incipiens et de ejus solerti ingenio pauca admodum prælibans ea de re id volui, ut eo auctore cujus munificentia locus de quo loqui gestimus cœpit exordium, nostræ quoque narrationis fundaretur principium. Item cum filios ejus induco, id causa beati Aviti facio et antiquitatem et studium pietatis ejus commendare volens. Rursus cum regum tempora per annorum supputationem usque ad Childebertum Sigeberti filium distinguo, id duabus ex causis efficio, ut comprobem B. Launomarum patri Maximino synchronum fuisse, duntaxat sic ut patre Maximino ætatis perfectæ hic adolesceret. Nec ante eundem patrem Maximinum in hac nostra regione quemquam patrum ejus auctoritatis scriptum inveniri, qui tot sanctos et illustres viros exemplo suæ institutionis informaret, atque ideo non immerito conjiciendum ipsum sanctum et venerabilem virum Launomarum de hac ipsa ejus processisse disciplina: cum et tempora concordent, et familiaritas inter Miciacenses et Corbionenses (*Corbion*) usque ad hæc pene tempora inconvulsa perseverarit. Denique He-

riticus, ut post dicturi sumus, dum ab hoc molestus recessisset loco, ad Corbionense monasterium se contulit, et quod Vitæ supererat, ibi complevit.

3. Porro autem nec omnia quæ cognoverim in hoc posui libello, quæ in hoc vel de hoc habita sint, revocatus utique temporum confusione: quæ quia discernere nequivi, conticere exinde melius putavi. Quoniam nobiles et industrios Patres in hoc eodem floruisse loco cognovi, Haymonem videlicet, Stenogaudum et Drucesindum, Bertoldum quoque virum eruditissimum qui Vitam veterem patris Maximini dicitur edidisse, Petrum etiam ejus eruditio et stu-

adium hodieque claret. Nam inter cæteros bonorum suorum, diversarum historiarum libros huic loco contulit, et proprio labore correctos et distinctos die Cœnæ Domini, ut ipsi libri testantur, super altare S. Stephani protomartyris posuit. De his ergo quia discretio temporum non elucet satis dictum. Nunc ad seriem narrationis reversuri oramus Christi bonitatis immensitatem, ut potenti dextera suffultos ad optati littoris perducatur nos metationem: simul etiam flagitantes si oculo intentionis nostræ festuca inhæserit, cum dilectione evulsa non livorem perferat, sed charitatem.

INCIPIUNT MIRACULA.

CAPUT PRIMUM.

Clodovei elogium. S. Euspicii vitæ compendium; item S. Maximini. Maximini insignes discipuli. Sententia auctoris de adventu S. Mauri in Gallias.

1. Diu me pertractante quid potius assumendo narrationis ordire principium locuturus de virtutibus magni et præcellentissimi Patris Maximini, rege Chlodoveo nihil clarius inventum, qui totius nostræ superponendæ historiæ quasi fundamentum, primumque fundamentum non immerito collocetur. Hic etenim rex cum primo errore gentilitatis esset irretitus, prædicatione B. Remigii Rhemorum episcopi, et exhortatu nihilominus Chrothildis reginæ suæ ad fidem Christi conversus, tam devote Christo vixit subjectus quam in armis esse studuit semper invictus. Cum enim catholica pietas vigeret, Gothos qui Arianis impietatibus squallebant ab Aquitania expulit, et occiso eorum rege Alarico filium ejus Amalricum in Hispanias fugere coegit, peneque totam Galliam sibi armis vindicans, fines imperii Rhenum, Alpes, Meridianum mare, montes Pyrenæos et Oceanum habuit Septentrionalem. In tantum denique nominis ejus terror cunctas sibi contiguas pervaserat nationes, ut etiam Anastasius, qui imperio Romani nominis præerat, amicitias ejus ambiret, et consulem eum ac patricium Romanæ reipublicæ datis codicillis muneribusque magnis conscriberet. Fuit enim vir per omnia strenuus, qui gloriæ aliquando nihil minuerit, et secunda fortuna, maximeque imbellis semper usus sit, infensus tamen parentibus quos pene omnes diversis peremit causis.

2. Igitur Viridunensium rebelliones vicinorum Germanorum spe provocati a rege deficiunt, quorum civitatem illico obsedit, subvertissetque, nisi oratione præclarissimi viri Euspicii qui in eadem urbe presbyterii honore florebat, impetum revocavisset, et impunitatem quamvis nocentissimis condonandam putavisset. Hunc itaque virum quia locus vacabat, dum creare episcopum optavisset, nec id ab eo obtinere quivisset, rogavit sibi comitem fieri Aureliano- rum finibus accedenti, quo beatus ille cum nepote

B dilectissimo indolis Maximino adveniens honoratus in tantum a rege est, ut etiam sedem suam Miciacum quo propter delicias piscium vel venatum immorari consueverat, ei jure hæreditario condonaret: simul etiam Cambiacum et Litimiacum possessiones illo tempore inclytas cum omnibus quæ his pertinerent, præceptumque regis auctoritatis ex his fieri juberet.

3. In hoc itaque ipso fundo, Miciacensi scilicet, exstructa basilica aliisque necessariis ædificiis, B. Euspicius cum felici nepote Maximino quandiu rebus humanis interfuit, laudabiliter vixit. At vero eo decedente et juxta latus beati præsulis Aniani sepulto vir Domini Maximinus eundem locum sibi attributum honestissime regens, in tantum laudabilis fuit disciplinæ, ut etiam sanctissimi viri Avitus et Carilefus cum eremum communi consilio peterent et oras Ligeris fluminis attingentes ejus famæ odorem hausissent, relicto priori proposito, ardentissimo ad eum festinarent occursum: quos ille benignissime suscipiens, cohabitandique datâ licentia eos sibi spiritali devinxit amore, et sancti Carilefi, pene assidua fruebatur colloquutione. Sancto autem Avito curam delegavit fraternæ substantiæ, sub cuius officio illa omnipotentis Domini gratia, liberalitas, largitas Patri Maximino indulta pagum Aurelianensem pene totum a famis periculo liberavit.

4. Mirabilis Pater per omnia, cui collatum divino sit munere tales habere discipulos, talesque ministros. Nam ejus sanctæ clientelæ non solum hi duo, sed et alii multi sancti adhærebant viri mundo olim exspectabiles, sed nunc merito virtutis cunctis imitabiles. Ex ejus namque disciplina hi virtutum culmine erecti; plurimi eorum anachoreticam expetierunt vitam, et in ea constanter philosophati sunt; ut non solum communes humanæ habitationis sedes, sed deserta et invia et inaquosa rivis suæ beatitudinis, Christi fulti adjutorio, et colerent et irrigarent. Testatur hoc Perticus (*le Perche*), beatis viris Avito et Carilefo magnis duobus radiata luminibus. Testatur Secalonia (*la Sologne*), bonum Viatorem servans

in Viatoria, et Dulchardus vicinus Bituricensibus; A Itaque post gloriosum piissimi Patris Maximini silva etiam quæ Longinqua dicitur, quam B. Leonardus spiritualibus suis exercitiis et corporis hospitio et celebrem reddidit et propinquam. Nam B. Launomarum et S. Lifardum ex hac ipsius floruisse disciplina nulli ambigendum est.

5. Siquidem ante Patrem Maximinum ejusque avunculum Euspicium nemo patrum ejus auctoritatis in hac provincia legitur habitasse, qui tot insignes sanctitate viros exemplis suæ institutionis informarit. Quod enim beatissimus Pater Benedictus dilectissimum suum discipulum Maurum rogatu Bertheocranni Cenomanensis episcopi has in partes direxit, subsequenti tempore factum est. Quo autem tempore gloriosissimus Pater Maximinus floruerit, satis, ut reor, intimatum est. Porro beatus Maurus, Brunnechilde cum nepotibus Theodeberto et Theodorico, filiis Hildeberti, Burgundionibus imperitante, Gallias ingressus est. Hic autem Hildebertus filius fuit Sigiberti, qui de Hispaniis evocatam Brunnechildem duxit uxorem, et suscepit ex ea filium Hildebertum sedemque Metis habuit, quæ Mediomaticum civitas est. Porro Sigibertus filius fuit Chlotharii, qui Chlotharius regi Chlodoveo de Chrothilde filius natus est. Igitur tanto tempore præcedit magnus Pater Maximinus adventum beati Mauri in Gallias, quanto regnum Chlodovei senioris præcedit regnum pronepotum suorum Theodorici et Theodeberti. Nam ab ultimo anno Chlodovei, qui primus est Chlotarii, usque ad primum annum Hildeberti Patris istorum colliguntur anni septuaginta quinque (8): qui Hildebertus in superiori Francia regnans, in regno Gunthranni patris sui, qui Burgundionibus imperarat, matrem Brunnechildem cum nepotibus suis videlicet filiis supranominatis, Theodeberto scilicet et Theoderico, regnaturam direxit. His itaque imperitantibus B. Maurus cum quatuor fratribus et Arderado et Flodecario legatis Gallias ingreditur. Sed de his hactenus.

CAPUT II.

De B. Avito et transitu sancti Maximini.

6. Igitur B. Avitus vivente adhuc patre ejus spirituali, sancto videlicet Maximino primo, in monasterio interdum semotus mansit, ac deinde quatuor fere a monasterio millibus in loco qui Macerix (*Maizières*) dicitur, cellulam sibi constituit, ubi usque hodie oratorium in ejus nomine permanet consecratum. In quo loco dum spiritui reluctans subigeret corpus, beatus Pater Maximinus post innumeras quas patrarat contra diabolum Deo donante victorias, plenus virtutibus et sanctitate sibi debitos migravit ad cælos. Sepultus est vero a venerabili Eusebio episcopo et fratribus in monte transligerino, in quo ipse per Domini virtutem sævum exstinxerat draconem: super cujus venerabile corpus quidam præpotens homo nomine Agilis, ob sanitatem sibi redditam ædificavit basilicam, et postmodum idem Agilis ad habitum sanctitatis conversus hodie etiam miraculis claret.

(8) Fallitur.

Itaque post gloriosum piissimi Patris Maximini transitum B. Avitus ab eremi quiete divellitur, et in ejus loco a fratribus subrogatur; qui et ipse religione mirabilis, pii Patris vestigia indeclinabiliter prosecutus est.

7. Eo autem tempore Chlotharius et Chlodovirus, filii Chlodovei, Burgundiam petunt, Gotmarum et Sigismundum reges filios Gundebaudi cæsis eorum exercitibus in fugam vertunt. Sigismundus rex ad sanctos martyres Agaunenses confugiens, ibi a Chlodoviro cum uxore et filiis captus, atque ad civitatem Aurelianensem perductus est. Quod B. Avitus audiens, de monasterio ad urbem venit rogaturus pro Sigismundo rege, cujus precès frustratæ sunt, quia Chlothildis regina Chlodoviri mater Sigismundum oderat, quod Pater ejus et mater a Gundebaldo Sigismundi patre interempti forent. Hac de causa Sigismundus rex et martyr necatus est, et cum uxore et filiis in puteum obrutus est. Verum Chlodovirus non usque adeo lætatus est. Nam iterum cum fratribus et copioso exercitu Burgundiam ingressus, die pugnae inter confertissimos hostes vivacissimo devectus equo inultus occubuit. Cujus filii dum spe paterni regni ab avia nutriuntur, eos fratres defuncti ab avia fraude adducunt et sine mora exstinguunt.

8. Beatus porro Avitus cum pauco tempore monasteriale regimen tenuisset, ad dulcedinem anchoreticæ vitæ, quam jam degustaverat, remeare disponit. Beatus nihilominus Carilefus eodem flagrans ardore Cenomanica deserta petiit, atque infra breve tempus, multis ad eum confluentibus nobile cœnobium in loco qui Aninsula (*Anille fl.*) nominatur ædificavit. Porro B. Avitus in locis Dunensium (*le Dunois*) et ipse multitudinem aggregans monachorum multis clarus virtutibus et miraculis longe lateque refulsit.

9. In loco etiam Miciacensi quidam frater erat, quem S. Avitus speciali diligebat amore: qui ad extremum veniens sese visitantes fratres obnoxie flagitat ne corpus ejus prius sepulturæ daretur quam S. Avitus adveniens sua oratione eum Domino commendaret. Missum itaque repente est et beato viro nuntiatum, qui festinus accelerans iter intempesta noctis hora monasterium ingressus est, jamque frater ille obierat, et corpus ejus in medio positum tristi mœrentium officio servabatur. Vir autem Domini ecclesiam ingressus omnes pene dormientes reperit, et se pavimento oraturus projecit, quod multo imbre lacrymarum perfundens diutius orationi incubuit. Dehinc surgens feretroque conjunctus fratrem illum non grandi sermone voce vocavit, qui quasi leviter dormiens illico respondit, et surrigens se in feretro resedit. Ex confabulantium murmure fratres excitati vident vivum quem servabant mortuum, et multo attoniti pavore ad pedes sancti viri corruunt, fratremque vinculis funebribus expeditum cum ingenti gaudio educunt,

qui postmodum tantæ rei testis plurimis advixit A annis. Beatus porro Avitus, humanas fugiens laudes, rursus ad sedes optatæ secessit quietis.

CAPUT III.

De sancto Theodemiro.

10. Sane quia fratres Miciacenses sine pastore esse non poterant, virum Domini Theodemirum omnis congregatio sibi eligit pastoremque præponit. Hic autem Theodemirus bonæ gravitatis et inter suos magnæ reverentiæ erat, etiam antequam sanctæ conversationis schemate uteretur. Fuit enim primo sanctæ Crucis canonicus, et, ut plerique autumant etiam decanus. Ut autem monachus fieret ea causa plurimum prestitit, quia dum haberet sororem quæ caligantibus oculis luce privabatur, hæc sancto et venerabili Patri Maximino oblata et per Domini gratiam sine mora illuminata est. Quantus autem hic vir Domini Theodemirus in sancta religione fuerit, finis edocet, in quo omnis laus secure canitur. Nam dum in extremis ageret, beatus Lifardus, qui in vico Magdunensi solitariam gerebat vitam, in somnis est admonitus ut quantocius veniret, et exitum abbatis Theodemiri Domino commendaret. Qui illico surgens iter arripuit, sed antequam ad monasterium perveniret, elevatis in cœlum oculis vidit in sublimi choros angelorum animam hujus sancti viri in cœlos portantium atque dicentium: *Beatus quem elegisti et assumpsisti, inhabitabit in atriiis tuis.* Habebat autem idem Theodemirus ex sorore, de qua jam diximus, nepotem nomine Maximinum. Ut autem sic vocaretur, causam existimamus, vel quia vir Dei Maximinus eum de sacro fonte suscepit, vel etiam mater ejus amore patris illius a quo illuminata foret, filium sic nominare maluerit. Hunc itaque beato avunculo ejus sepulto vir Domini Lifardus et Fratres abbatem eligunt, et in loco decedentis substituunt: qui dum advixit, curæ gregis sibi commissi, utpote disciplinam Patrum secutus, strenue invigilavit.

11. Porro locus quo beatissimi Patris Maximini corpus habebatur humatum, cum multis polleret virtutum signis, primævo suo tempore magno celebrabatur honore. Cumque multi beneficia petitori convenirent, et pro voto res pluribus cederent, ut assolet, novitas nimium grata beneficiorum coepit vilescere negligentia posterorum. Sed in episcopatu Ecclesiæ Aurelianensis subrogatus Sigobertus (9), et genere et moribus nobilissimus videns hunc locum olim florentissimum a prisca nobilitate defecisse, ægerrime tulit. Consilio itaque cleri vel populi ab eodem loco ossa sancti transferuntur Maximini in ecclesiam quam idem episcopus in agro juris sui construxerat, quæ quidem extra urbem sed muro est vicina, contiguaque ecclesiæ B. Aniani quam Miciaco dedit. Venerabilis autem episcopus eandem

(9) Sigobertus sedit circa ann. 670. Ecclesiæ in honorem S. Maximini a se constructæ pauca restant vestigia ad plagam occidentalem ecclesiæ S. Aniani.

ecclesiam propriis facultatibus dotavit, quatenus et clericos qui Deo servirent haberet, et lucernæ et alii congruentes ornatus ei non deessent.

12. Cumque hæc multis mansissent ætatibus, coepit devotio Miciacensis cœnobii et studium monasticæ vitæ amolliri et sæculi dilectoribus partim cupiditate, quæ mater est omnium malorum, partim incursione hostica, quæ ex Aquitanica impugnatione crebro obtingere solebat. Per idem enim tempus inter Pippini duces et Waifarum Aquitanorum regem gravis et diuturna conflictatio rempublicam Francorum non modico profligavit damno, tandemque apud Toarcense (*Thouars*, apud Pictones), castrum capto Waifario summa rerum ad Pippinum concessit. His fere temporibus, ut orsi eramus, locus supradictus prædicto modo nobilis adeo est annullatus, ut nemo ibi posset manere monachorum, sed habitacula eorum aut essent diversoria sæcularium, et feminarum, aut stabula equorum et pastiones canum.

13. Temporibus igitur divæ memoriæ Caroli Augusti (cognomento Magni) disponente rerum omnium Domino eundem locum pristinæ reddere nobilitati; Theodulfus nobilissimus et moribus et genere, acerrimique ingenii Aurelianensis Ecclesiæ episcopus subrogatur. Hic itaque multa industria certans quatenus idem locus in antiquum revocaretur honorem, dum in contiguas regionibus minus idoneos invenisset ad id efficiendum monachos, ex Septimaniæ partibus (10) ascivit, quibus et locum dedit, et res illi loco olim attributas de suo insuper addens contulit. In qua re non poenituit eum facti sui: quippe ejus temporibus in tantum ejus loci gloria enituit, ut veteris ignominie dedecus honestas superveniens obumbraret et præteritorum dispendia lucra sequentia compensarent. Theodulfus igitur episcopus inter cætera suorum operum basilicam miri operis, instar videlicet ejus quæ Aquis est constituta, ædificavit in villa quæ dicitur Germiniacus (*Germigny*, prope monasterium Floriacense), quo etiam his versibus sui memoriam eleganter expressit.

Hæc in honore Dei Theodulfus templa sacravi
Quæ dum quisquis adis, oro memento mei

Hic itaque venerabilis sacerdos insimulatus conjugationis apud regem de episcopatu dejectus, et multis diebus custodiæ mancipatus est, postmodum mirabili rerum conversione et crimen promptissime abluit, et regis gratiam consecutus cathedram pristinæ dignitatis non diu victurus recepit. Fertur enim veneni ab his extinctus qui dum exsularet, libertate potiti, bona ejus invadendi jam hauserant cupiditatem.

14. Ei sonas succedens habitatores loci ejus mire coluit, locum adornavit, ecclesiamque amplificans fornicem orientalem laterculis plumbeis elegantis-

(10) Nempe ex monasterio S. Salvatoris Anianæ, cui B. Benedictus, ordinis monastici instaurator, tum præerat.

sime contextit. Floruit autem Jonas non solum in A humanis sed et in divinis rebus, cujus fidei plenitudo studium et eruditio liquido potest colligi ex libro quem contra Claudium Taurinensem episcopum et novum hæresiarcham conscripsit, qui Claudius dogmatizabat stigma beatæ et vivificæ crucis minime oportere adorari. Si, inquit, crux adoratur, adorentur et puellæ virgines, quia virgo peperit Christum; adorentur et præsepia, quia mox natus in præsepi reclinat; adorentur et asini, quia asinum sedens Hierosolymam venit; et plura nefanda commentando simplicitati Christianæ fidei derogabat. Contra cujus vesanos errores Jonas venerabilis, qui sanctæ Crucis erat episcopus, Ludovico imperatore flagitante mirabilem edidit librum quem de diversis sententiis Patrum velut floscidum depinxit sertum; et tam B validæ stultitiæ Claudii obviavit, ut deinceps nemo inventus sit qui eandem vesaniam resuscitarit. Libellus autem ipse penes nos habetur, qui in quadam domo igne pervasa incaute derelictus, et post ignem integer inventus est.

15. Jona igitur in episcopatu posito multi nobiles et sæculo expectabiles viri cingula deponentes militiæ veteremque cum suis actibus hominem exuti, in eodem ipso loco Domino se mancipari gaudebant. Quorum pater vitæ venerabilis Heriricus nomine dudum regum amicissimus, eo autem tempore monastici ordinis erat cultor ferventissimus; qui cum omni gaudio spirituali cum supplementis vitæ hujus necessariis potirentur, unum erat quod mœstitudinem eorum cordibus non modicam inferebat, videlicet C quod corpore patroni sui Maximini fraudarentur. Ludovico itaque imperante Heriricus abbas cum fratribus palatium petit corpus beati Patris Maximini exostulaturus, itidemque alias utilitates loci sibi commissi non neglecturus. Imperator vero favens his petitionibus, evocato Jona episcopo, jussit reddi corpus, quod cum magno gaudio a loco sepulchrali, in quo id Sigobertus episcopus (ut jam diximus) deposuerat elevatum, atque ad Miciacense monasterium cum ossibus duorum ejus discipulorum Theodemiri scilicet atque Maximini, quorum superius mentionem posuimus, perlatum est.

16. De Heririco autem abbate venerabili, qui his temporibus (ut præfati sumus) loco Miciacensi præerat, illud fertur mirabile, quia cum ægrotaret apud D Corbionense (*Corbion*), monasterium infirmitate qua et obiit, fratrem sibi familiariter inhærentem evocaverit persicas sibi perquiri jubens. Quod cum frater miraretur cum tempus id inveniendi non esset, quia dies Epiphaniarum erant: Vade, ait, post cryptam monasterii, et quod inveneris defer. Frater autem ille non spe inveniendi sed importunitate jubentis devictus, ad designati loci arborem accessit, in qua tres miræ speciei persicas invenit, quarum similes suo tempore arbor illa nunquam ediderat: quas celeriter exhibitas ægrotus suscipiens omnipotenti Deo, sanctæ videlicet Trinitati gratias reddidit, et de fructu memorato prægustans cum fratres filiosque Do-

mino commendasset, lætus de corpore exivit. Quod ego veridica seniorum relatione cognoscens nequam silentio passus sum abscondi; procul dubio credens, quia etsi sunt rari nunc miracula facientes, multi tamen in sancta sunt Ecclesia, qui vitæ merito operatoribus miraculorum dispares non sunt.

17. Ludovico piissimo Augusto (ut credimus) regna coelestia petente imperium Francorum armis diu quæsitum atque a Carolo ejus patre multipliciter propagatum, a nobili illius corporis compage multis nationibus coacta trifariam dividitur, triarchesque filii constituti id regendum sortiuntur. Major horum Lotharius Franciam cum Italia, Ludovicus Saxoniam omnemque Germaniam, Carolus Junior Burgundiam cum Aquitania possedit. Quo Carolo non minimam regni partem assecuto, dum fortunâ cum infortunio alternat, regni ejus status primo quidem intestinis bellorum cladibus, postmodum vero externis tumultibus gravatus profligatusque est. Duces etenim qui fines imperii tueri debuerant, dum rebus communibus privata jurgia præponunt, atque ob id moribus et rapinis sese insectantur, locum dedere barbaris, quo imperium regibus inclytis partum et tot sæculis formidolosum rapinis et incendiis ipsi dehonestarent. Inter Lambertum enim et Rainoldum qui Neustriæ fines versus Oceanum regebant, longa concertatio, utraque perditio patriæ latus detexit, per quod clades regnum Francorum profligatura primo infecta est. Ac primum vis Britonum limitem C transgressa, antiquam Namneticam (*Nantes*) Andegavensemque (*Angers*) regiones, Meduanam (*Mayenne*) fluvium usque suæ barbaræ subdidit ditioni.

18. E vestigio gens Normannica vagina suæ habitationis egressa non more piratico, sed libere terras pervadendo, dum nemo resistit, omnem oram maritimam incendiis, rapinis, omnique crudelitatis genere miserabiliter confecit. Denique die natalitatis S. Joannis Baptistæ urbem Namneticam adorsa concremat, et Gunhardum (*S. Gohard*) præsulem sacris missarum solemnibus intentum super aram Ferreoli martyris quæ est ad lævam ædis B. Petri apostoli matris ecclesiæ ejusdem civitatis obtruncat, bacchantesque per populum nulli ætati parcendum putant. Ipsa urbe incensa (anno 843) cum omni suppellectili civitatis et grandi captivorum multitudine in insulam quamdam cœnobia S. Florentii contiguum revertuntur, ibique contubernium statuunt, quidquid alicubi deprædarentur eo conferentes. Primum quidem imperitia equitandi longiores vebat excursus; ad postremum vero eo usu exercitatiores non solum quæque finitima, sed procul posita pervagantur, cædibus opplentes omnia (anno 853). Iterum ergo navibus conscensis Turonis pervadunt, perque alveum Ligeris ad monasterium Patris Maximini perveniunt: quod vacuum hominibus reperientes, quæque occurrentia diripiunt, et ad ultimum admoto igne a parte australi Ecclesiam comburere conantur. Sed servante eo qui non

dormit neque dormitat, qui custodit Israël, nequidquam diu laborantes, et omni effectu malitiæ carentes confusione adoperti discedunt. Hactenus porro intueri: datur, quanta vigilantia Pater Maximinus hunc servaverit locum, quem a die suæ conditionis etiam tempore barbarico ignibus nunquam permiserit violari. Nam ea tempestate vix aliquod cœnobium totius Neustriæ, et magna ex parte Aquitaniam manus impiorum evasit, cum et S. Martini et beati Patris Benedicti monasteria ab eis conflagrata sint. Sed nemo autemet me in cujusque sancti suggillationem ista prosequi; verum ad demonstrandum pii hujus Patris affectum, qui prospiciens futuros casus et tempora quæ sua sunt quærentium non sustinuit ædiculam suam amburi, providens aut vix aut nullatenus eam in statum pristinum reformatum iri.

19. Igitur Agio episcopo, sub quo civitas Aureliensis semel distracta secundo incensa est, diem obeunte, Walterius (11) successit vir strenuus, et ad quæque perferenda forti animo præparatus, qui et muros urbis extruxit, et cives tot cladibus miseros ad resistendum barbaris animavit. Cui Trohannus (*Trannin*) succedens nihil efficax ostendit, verum crudeli exitu posteris sui memoriam dereliquit. Nam levitate animi multa utens, plurima temulentus dare vel promittere solitus erat, quæ vino digesto penitus ignoraret. Hanc auspiciatus occasionem Fredricus quidam nobilis clericus quosdam episcopi necessarios sibi ascivit cooperatores, accedensque post cœnam ad episcopum quibusdam laudibus et urbanitate eloquii ejus animum sibi conciliare cœpit, perlatoque vino inter bibendum de loco S. Maximini motus est sermo. Quidam enim Wmarus monachus, sed et ipse secundum sæculi dignitatem clarus eundem locum ambierat, et ad ipsum Fredricum se conferens effectum desiderii præstolabatur. Sed consilio Ermentei fratris sui, Fredricus id studium causa videlicet Wmari derelinquens, ut sibi consuleret aggressus est, habensque familiares episcopi fautores eum hora qua jam dictum est, adiit, et dationem prædicti loci quasi imaginariam sibi fieri extorsit. Ne forte etiam episcopus pœnitentia ductus id negare præsumeret, baculum ejus furto asportant, et donationis indicem in crastinum reservant. Altero autem die consurgenti episcopo officiosissimus adest Fredricus pro collatis grates rependens, donique testem baculum repræsentans. Confusus episcopus, et quid fecerit ignarus, sed factiosorum unanimitate convictus, volens nolens tamen consentit. Et quia rei familiaris eum inopia perurgeret, dapsili convivio donatus firma jam auctoritate Fredrico optata consensit. Quo ad Monasterium veniente Wlmarus cum reliquis fratribus aditus monasterii claudunt, et venientem intrare non sinunt. Itaque cum indignatione ad episcopum reversus, eum ad monaste-

rium usque conducit, et in expulsionem ovium lupum sævire cogit. Itaque cum Wlmaro quique potiores expelluntur, quinque tantum personatus vilioris fratribus derelictis. Sicque Fredricus voto potitus nomen abbatis obtinuit, officium omnino declinans. Eos etenim quos inibi reliquerat ultimæ habens dejectioni ut stipendiarios sigilo alebat, cæteris bonis penitus abrasis. Qui tantam erga se duritiam non ferentes episcopum adeunt, et querelam suæ calamitatis coram eo deponunt; quos ille omnino sprexit, et cum ingenti injuria a conspectu suo ejici jussit. Qui contempti monasterium repetunt, et B. Maximino importunis questibus miseriam suam ingeminant casum, et sacris cineribus inhærentes diei noctem continuant.

20. Nocte itaque quadam quiescenti episcopo duo terribiles assistunt viri, habitu præclari, canitie reverendi: unus episcopali schemate, alter abbas videbatur, qui quasi rationem cum eo ponere videbantur, cur is neglecta animarum salute sanctis locis indignas præponeret personas, qui luxuriæ et voluptati operam darent, et oves Dominicas morsibus luporum laniandas effugando contraderent. Cum ad hæc episcopus reticens nihil respondere valeret, aggrediuntur eum flagris, et obscenissime derelicto abscedunt. Cujus clamoribus famuli excitati clamoris causas inquirunt, vixque ab eo aliquatenus cognoscere potuerunt: sed tantum inter singultus et anxii tremoris nutantia verba Evurtium et Maximinum inelamabat, et monachos diutius ingeminabat. Ihi intelligentes ascensis equis monasterium eadem hora concito cursu expetunt; sed antequam monachi peraccederent, episcopus carne solutus est. Sed et ipse Fredricus non in longum lætatus est: nam et ipse validissimo arreptus incommodo, de eo in quo incumberebat, exsilibat stratu S. Maximinum non sustinens insistentem. In his ergo clamoribus immanitate præventus morte cum multorum dolore spiritum exhalavit.

CAPUT IV.

De Letaldo abbate et ejus successoribus.

21. His itaque taliter multatis, defuit qui eo tempore contra jus monasterium locum supradictum ambiret; sed reversi quique a dispersione, qua dispersi fuerant, locum recipiunt, profanos et temerarios invasores procul expellunt, atque e suis unum eligunt nomine Letaldum virum nobilem, et secundum id tempus in multis solertem, abbatemque constituunt. Eo autem tempore vix aliqui monachorum inveniri poterant qui secundum regularem viverent sanctionem. Floruit autem eo tempore Odo omnino venerabilis abbas per quem ordo monasticus rediviva vice resurgere cœptus est. Fuit enim vir moribus egregius et omni sapientia adornatus, qui et plurimos edidit libros, in quibus studiosis et boni cupidis viventem sui dereliquit imaginem; quia vir sanctus nequaquam aliter potuit docere quam vixit.

(11) Agium sedere cœpisse anno 843 censet Carolus Sausseyus in lib. vi Annal. Aurel., qui Anselmum I, collocat inter Agium et Walterum.

22. Sane post Trobannum Berno successit, qui A moriens Anselmo (12) pontificatum reliquit, quo decedente Theodericus vir industrius successit, qui et corpore venustissimus juvena alacer, vivax ingenio, et moribus fuit suavis. Contigit autem obeunte Letaldo abbate locum Patris Maximini in episcopi Theoderici dominium devenire. Quem locum speciali dilexit amore, et nisi heu! proh dolor! immatura morte præventus foret, omnimodis eum in statum pristinae dignitatis revocavisset. Vix etenim quatuor annis pontificatu potitus, sedem episcopatus Ermenthæo dereliquit. Procurationem vero Miciacensis loci quidam Rothardus administrabat, inter quem et Benedictum episcopi Ermenthæi præpositum de loco eodem altercatio grandis exorta, isto invadere cupiente, altero resistente, eundem locum ad ultimam usque dejectionem prostravit. Cum etenim homines loci sæculariter viverent, insimulandi locum Benedicto dederunt. Verum Ermenthæus episcopus immodicus animi et nimium eo tempore sæculi fautor, insimulationes contra fratres habitas libenter audiens, eorum contentiones dissimulavit, et certaminis eorum callidus contemplator accessit securus, quia hujus controversiæ sibi concrederet lucrum. Qua de re actum est ut Rothardus non sustinens Benedicti calumnias cederet, et quibuscunque pretiosis rebus coactis ad abbatem quemdam pagi Bituricensis nomine Raimundum se conferret, damnum maximum loco isti rebus ablatis conferens, tum maxime quod præcepta regum antiquorum quæ de rebus ejusdem loci munifica et pretiosissima habebantur, secum asportavit.

23. Porro Benedictus eo recedente quasi in desolatum locum sese infudit, et habenas suæ cupiditatis longe lateque porrexit, et cum omni familia eidem se loco ingerens suapte vivere cœpit. Nam in domibus fratrum stabula constituit equorum, hinc sedes accipitrum, hinc pastiones canum, hinc cum scuto et virgula ludebant juvenes, hinc arguto pectine personabant textrices, hinc conventus sæcularium, hinc domina populo disprocedens stipata cuneis pedissequarum. Quis monachorum inter hæc viveret? quis hoc ignominiosum dedecus sustinere valeret? Benedictus interea super Ligeriti (*le Loiret*) fluminis oram domum constituit, quam casam Mirandem vocavit, ut nec ipsi redditus piscium libere fratribus deservirent. Et quia episcopus cuncta ejus consilio peragebat, dat ei invisus Deo consilium, quo prædia resque beato Patri Maximino a regibus vel etiam quibuscunque fidelibus pro remedio animarum suarum collata militibus suis partiretur pro libito. Quod et factum est, primusque ipse quæque potiora præsumens, Litimiacum, quem rex Chlodoveus Patri Maximino indulserat, cum cunctis ad eum respicientibus sibi vindicat; dehinc per reliquos satellitum prædiorum facta divisione de ipsis reliquiis, nihil reliqui monachis relictum est. Unicuique au-

(12) Anselmus ad annum 930 pervenisse apud Sausseyum legitur.

tem fratrum qui inibi remanserant, per ministrum Benedicti panis dabatur exiguus et pugillus leguminis, raro vinum, et quando id dabatur non luxuriosa dabatur mensura. Nihil enim officiorum monachis promittebatur; sed quæque agenda forent ministeriales Benedicti omnia procurabant.

24. Eo autem tempore florebat inibi vir venerabilis Gaudebertus nomine sacerdotali quidem præfulgens schemate, clarus genere, sed clarior spiritualibus erat rebus; habebatque fratrem junioris adhuc ætatis Bernerium nomine, qui et ipse postmodum vir egregius factus est, qui communi utilitati nihil præponendum aliquando putavisset. Hi ergo cum quibusdam aliis hanc miseram servitutem gementes inibi residebant. Porro ea tempestate quidam venerabilis episcopus nomine Benedictus a Britannis adveniens, locum hunc de quo nobis sermo est, datis triginta denariorum libris ab episcopo emit. Fuit autem idem sanctus episcopus omni gratia adornatus genere nobilissimus, statura procerus, corpore sicco, omnibus spiritibus bonis intentus, tum maxime orationi assiduus, synaxim Davidicam quot diebus persolvens, tum deinde stando Evangelium secundum Joannem ordine memoriter recitans. Hic habuit avunculum nomine Gradilonem, de quo dignam historiam ad nos usque perlatam non abs re credimus parumper suspenso sermonis propositi ordine huic operi inserendam.

25. Cum enim hic potentissimus Britonum foret, relictis sæculi pompis ad monasterium cui Heri (13) insula nomen est, gratia conversationis venit. Cumque devote susceptus esset, et ipse devotissime conversaretur, ob corporis imbecillitatem semote jussus est habitare. Porro amici ejus qui olim in sæculo eum dilexerant, multa munera ei mittebant, quæ ipse fratribus in monasterio positus pulchre dispensanda curabat. Fratres autem putantes eum multas habere pecunias, ut citius cuncta sibi relicturo grandi parebant obsequio, nihil necessitatis non supplebatur, sed cuncta ad votum præsto erant. At verò eo diutius præter spem vivente, et missione pecuniarum deficiente, una quoque deficere cœpit fratrum sedulitas, et frigescere cœpit illa pecuniosa charitas. Quod ille ubi animadvertit, hujusmodi commento adversus crudeles usus est. Evocato sibi familiariter inhærente fratre; jussit arenam secreto sibi deferri et glareas: quibus allatis duò scrinia quæ lectulo ejus præstabant complevit, et quasi qui pretiosa condiderit, firmis clavibus diligenter munivit. Post hæc evocato abbate cur tot diebus sui visitationem neglexerit, modeste perquirat. Cum abbate fratres intraverant, qui eadem scrinia ut sederent auditori quæ dicerentur aptare molientes, vix aliquatenus movere potuerunt. Unde solliciti apud se redeuntés culpæ seipsos cœperunt, cur tantum virum neglexerint qui tot bona apud se condita illis reservaret. Renovata itaque sollicitudine omni

(13) Heri Insula, vulgo *l'Isle de Nermontier*, seu S. Philiberti in finibus Pictonum.

cum studio et cura alendum procurant, qui infra A est, suos exinde cum rebus emisit solo Isaac post breve tempus collectus ad Dominum felici fine eius obitum remanente.

26. Post cujus obitum quique ejus creduli pel-
luntur, cellula clauditur, absque clave scrinia rese-
rantur, reconditi thesauri reperiuntur, immensa
scilicet moles arenæ bene illorum congruens avari-
tiæ, qui rati ab ejus ministro sublato thesauros,
apprehensum eum diversis excruciant modis. Cui
dejeranti cum nulla adhiberetur fides: Ducite me,
ait, ad domini mei sepulcrum, et ipsius requiratur
testimonium. Qui cum assentirent, venerunt utrique
ad monumentum, elevataque minister ejus voce cum
fletu: Eia, inquit, domne, quos thesauros reliqueris
edicito, et si justæ sunt pœnæ quas patior intimato.
Cui de tumulo mortuus respondit: Innocentem te
quidem et sine causa affligunt, sed tales eleemosy-
narii talibus thesauris omnino digni sunt. Quod illi
audientes valde consternati sunt, nec ab eo ulterius
quidquam petere præsumperunt. Sed Benedictus
episcopus pauco admodum tempore in loco Miciacensi
conversatus, rursus patriam visitans in Britanniiis
reversus est.

27. Consequenti tempore Jacob quidam abbas
transmaritanus in patria, cum in pago Biturico
(*le Berry*) conversaretur, fama permotus ad eundem
locum Miciacensem scilicet venit, et videns eum
amœnum ut est, facta cum episcopo Ermenthæo
sexaginta librarum conventionem, hisque porrectis
locum eundem parietes vacuos scilicet sortitus est.
Mortuo autem Cunano, S. Pauli (Leonensis) episcopo,
Alanus comes sciens Jacob multas habere pecunias,
eum in decedentis loco constituit qui consecrationem
indeptus sedem cui consecratus fuerat nunquam
(*supple* adiit), sed in loco Miciacensi usque ad vitæ
terminum perseveravit. Verum eo inibi degente orta
est controversia inter suos, quos illo in loco con-
duxerat, et inter eos qui ante eum inibi habitavisse
videbantur. Non enim sibi conveniebant, et quasi
testa et æs misceri omnino nequibant. Unde accidit
ut Tartulphus episcopi Jacob monachus quibusdam
occasionibus interceptus auctoribus Lamberto et
Adelardo gravissimis verberibus foret affectus: ipse
quoque episcopus injuriatus, et plus pavoris quam
periculi passus, clavem coactus de sinu proferret,
sub qua ejus quæque pretiosissima servabantur.
Cumque Isaac et Egroalis id Ermenthæo episcopo
nuntiavissent, vehementer ille commotus, misit
Valinum decanum virum egregium cum multis aliis
nobilibus qui auctores malitiæ perquirerent, inven-
tosque procul expellerent, episcopo autem cum
omni honore sua restituerent. Sed non multo post
tempore Jacob episcopus cognoscens tempus suæ
depositionis imminere, et nimis illatæ memor ma-
litiæ, thesauros suos et ornamenta insignia per suos
partitur, cætera in Britanniiis remittens. Post cujus
obitum atrum Benedictus adest perscrutator acerrimus,
sed tardius quam debuit. Episcopus enim id
futurum prospiciens dum adhuc viveret, ut dictum

est, suos exinde cum rebus emisit solo Isaac post
eius obitum remanente.

28. Itaque post obitum Jacob episcopi, oblatis
denuo viginti libris Albertus et Azenerius Annonem
venerabilem Gemmetici (*Jumièges*) cœnobii abbatem
suam videlicet fratrem evocant, et jubente episcopo
Ermenthæo idem vir venerandus locum supradictum
ad regendum sortitus est. Cujus temporibus quasi
quidam redivivus æger a longa ægritudine conva-
lescens, idem locus a dejectionis suæ vilitate resur-
gere aggressus est. Per hunc enim venerabilem Pa-
trem regularis ordo nostris diebus huic loco primo
inventus sub eo ferventissime viguit, et si in rebus
adesset paupertas, virtus tamen charitatis et hospi-
talis eam contegens celabat, et liberalis obum-
brabat honestas. Toties enim vidimus hospitibus
largiter vina propinari, nobis omnibus aqua conten-
tis, et tamen ea fieri cautela ut præsentibus ipsi
hospites hoc omnino nescirent, sed omnes ut se vino
delibutos æstimarent. Diversis autem modis aderat
Dei gratia, quæ necessitati concurreret, et inopiam
tam verecundæ charitatis solamine sui suffragii sub-
levaret, sed et per miraculorum frequentissimam
copiam respectus sui demonstraret præsentiam. De
quibus pauca nunc perstringere cupientes nulla nos
narraturos fatemur quæ aut ipsi non viderimus,
aut ab his qui viderint vel sincere didicerint
acceperimus. Hinc igitur soluto rudente carbasa
nostræ narrationis sancto committimus Spiritui,
ut de Maximino suo locuturis sui gratiam in-
fundat roris, atque ad stationem optati perducatur
littoris.

CAPUT V.

De duobus fratribus mirabiliter a morte salvatis.

29. Cum acrior solito ingrueret hiems, intantum ut
Liger fluvius glacie obduratus rigenti dorso trans-
itum non solum hominum, sed diversorum quoque
pateretur vehiculorum; duo viri germani fratres a
villula sancti Marcelli quæ ultra Ligerim est egressi
sunt, urbem petere volentes, ferens caules alter,
alter onustus stramine aptandis carnibus quæsito.
Is itaque super duratam fluminis faciem transeun-
tibus, cum jam pene in medio fluminis constilissent,
repente glacie dissoluta quædam quasi tabula cum
illis evulsa est, quæ subsidens et vi fluminis impulsa
resurgens, leviterque uno sui capite adacto super
reliqua glaciæ soliditate consurgens, in modum
sagittæ velocissimæ decurrit, nec prius restitit donec
totam evaderet glaciem et obviis gurgitibus excipe-
retur. In medio fluvio quo tota vis fluminis incum-
bebat, rivus non multum grandis videbatur, quo
tabula illa perveniens trementes et pene exanimes
sic ferre cœpit, utraque ripa plena vociferantium,
sed consilium nusquam aderat. Nam ire non pote-
rat, et dum quisque metuit, intrare nemo præsume-
bat. Itaque ipsi qui ferebantur jam de vita despe-
rantes, super inimicum vehiculum consederunt,
Dei solius præstolantes auxilium. Cum contra mo-
nasterium advolassent, unus ecclesiam respiciens.

Patris Maximini suffragium supplicij voce impetrat. Illico et sine mora, divisa per medium tabula eum qui clamaverat sanum atque incolumem ad littus defert; qui ad monasterium accurrens ante altare prosternitur, et immenso fletu de se gratias rependens pro fratre sollicitate precabatur: De hac, inquiens, sancte, tua basilica non exeam, donec fratrem meum mihi incolumem repræsentes. Qui etiam ipse dum contra ecclesiam beati Andreæ apostoli, quæ est in villa Ostellensi, pervenisset, sancti apostoli implorans auxilium, statim ad littus et ipse devectus est, fratremque repetens eum sese lugentem reperit; qui videns fratrem, flere amplius cœpit præ gaudio, et in amplexum ruens liberationis modum perquirere cœpit. Denique postmodum plurimis advixerunt temporibus, et quotannis liberatoribus suis debitæ servitutis obsequium devotissime prosecuti sunt.

CAPUT VI.

De prædone pervaso a dæmone et post liberato.

30. Fulconis quondam satellites hujus Patris villam quæ Bezillis dicitur intraverant et in colonorum inquietudinem multa insania grassabantur. Missum repente est et fratribus nuntiatum: qui cum sanctorum pignoribus quosdam e suis transmiserunt rogaturos, ut ab hac molestia se temperare deberent. Cui ministerio præfuit venerabilis Simeon nomine a laico quidem tonsuratus, sed modestiæ et gravitatis moribus non improbabilibus adornatus. Is ergo cum venerandis sanctorum memoriis appensis collo, dum curticulam, qua coacti prædones sese defendere parabant, intrare vellet, unus eorum lapide arrepto irreverenter reverendum nisus est percutere virum. Sed cum lapidem dimittit, ipse quoque, retroactis vi divina brachiis et cruribus, cum ingenti rugitu ad terram corruit et voces diversissimas edere cœpit. Quod cæteri prævidentes ingenii terrore percussi sunt, omnes pariter terræ prosternuntur veniam pro commisso flagitantes, simul etiam omnia direpta restituunt, et se maturius exituros profitentur, supplicantque pro compare ut liberari mereretur ab hac dæmonica infestatione. Porro fratres bona pro malis rependentes mox eum exorcizata contigerunt aqua, caputque totum perfundentes, corpus illico pedes et manus suo reparantur officio. Et ipse surgens incolumis grandi voce Deum benedicere et famulum ejus Maximinum magnificare cœpit, oculusque inde digressi nil temeritatis in eadem villula alterius addere præsumperunt.

CAPUT VII.

De auriga inter fluctus servato prospere.

31. Liger fluvius huic monasterio contiguus emolumentum persæpe est, etiam nonnunquam detrimenti. Nam sæpe dum metas alvei sui hanc pene contegit insulam, Ligeritoque conjunctus unum efficitur pelagus, negatoque comœatu insulariis non contemnendis, modicas importat necessitates. Hoc itaque ingruente incommodo, in domo fratrum contigit in-

(14) Juxta Regul. S. Bened. cap. 43.

opiam fieri. Id officii ad quemdam famulum Alvaldum nomine pertinere videbatur, quem cellarius conveniens dure increpat, cur relicto suo officio huic necessitati non occurrat. At ille importunitate devictus, duobus secum sumptis asinis, naviculam conscendit solus pene cunctam insulæ superficiem contegentibus aquis, vento autem flante e contrario. Cum ille in ventum conari non posset, in medium pelagi cum asinis suis devolutus est, quo et profunditas rapidi fluminis et venti adversitas nihil ei commendandæ salutis ultra relinqueret, fluctusque cumulos minaces erigens navim operiret, ut non tam navis inter undas, quam undæ inter navem viderentur. Cum ergo neque conto neque remo aliquid conari valeret, puppim insedit, et vocibus altis auxilium magni Patris Maximini implorare cœpit. Illico vento quiescente, navi tamen fluctibus oppleta invisibili manu perductus, portum Marogili (*Mareau*) appulit, secum ipse vehementer admirans qualiter evadere potuerit. Dehinc ad monasterium cum asinis suis regressus, ereptione sui gaudium magnum cunctis fecit fratribus.

CAPUT VIII.

De merso diu jacente in flumine, nec mortuo.

32. Vivianus beati Martini canonicus huic loco quondam familiarissimus fuit: qui secum quodam tempore eo divertens, conduxit quemdam suæ fraternitatis canonicum nomine Constantinum, qui alacriter a fratribus suscepti, bîduo cum omni officiositate detenti sunt. Eo autem die quo reversuri videbantur, quidam collegii eorum juvenculus meridie quiescentibus fratribus (14) cum arcu et spiculis claustrum ingressus est, et cum quibusdam sodalium multo strepitu multaque levitate agi cœpit, nunc spicula dirigendo, nunc cursu et clamore fratres inquietando. Cumque ut a tanta stultitia quiescere deberet admoneretur, non acquievit; pro reverentia autem eorum qui eum adduxerunt, æquanimitè hoc interim fratres pertulerunt. Sed cum eo die a monasterio exissent, temerarius ille navem conscendit contra ecclesiam B. Hilarii, quo profundi currentes Ligeriti fluminis aliquando vadum negant. Cumque in medio fluvio pervenisset, contum quem tenebat in aquam mittens incaute, cadendo secutus est, ibique ab hora nona usque ad ipsam pene noctem jacens, multis eum investigantibus, inveniri nequivit: donec de eo desperantibus, umbris jam incumbentibus, quidam piscator Barbas nomine, unco eum attraxit, navique impositum ad littus devexit. Nihil in eo spiritus sentiri poterat, mortuus ab omnibus dicebatur. Dolor ingens, maximeque clericorum qui eum adduxerant, fletus intolerabilis coegerat ibi plurimos diversæ ætatis simul et conditionis. Ad ecclesiam itaque contigit deportatus, perque pedes appensus est, multoque vel vino vel aqua digesta media nocte ubi vivus apparuit depositus est, et in sese paulatim revertens quid secum ageretur vehementer admirari cœpit. Cumque requireretur ubi

fuert, vel qualiter per tot horarum momenta inter undas vivere potuerit: Pro temeritate, inquit, quam sancto loco intuli, morti quidem destinatus eram, sed per interventum magni Patris Maximini ab ipsis Averni faucibus revocatus et vitæ restitutus sum, clementique modo cui injuriam intuli, ipse auctor veniæ et salutis fuit. Facto mane, nudipes et cum multa humilitate monasterium expetiit, seque magno Patri nostro contradens, indulgentiam suæ temeritatis deprecari et maximas pro vita gratiarum actiones dependere cœpit, qui tantæ rei testis in hac vita plurimos postmodum exegit annos.

CAPUT IX.

De clerico lapsa ab ecclesiæ tecto, permanente illæso.

33. Venerabilis Anno abbas cui in memoriis priorum maxima portio est, signum usibus ecclesiæ præparari jusserat, quod secundum quorundam morem baptizatum et super tectum ecclesiæ elevatum est. Cumque hi qui extulerant, per tectum ecclesiæ deambularent, quidam clericus incautius gradiens (cui nomen Flodonicius adhuc est) non attendit laquear clavis affixum leviterque suspensum, sed firmam nanciscens [*id est*, putans] materiam, mox ut pedem quasi liberum posuit, illico cum grandi ruina devolutus est: et primo quidem capiti crucifixi cui inferius stabat Maximinus, illiditur, cujus illico coronam brachiumque confregit; post super cancelli parietes, inde super gradus ligneos, ad ultimum super pavementum prostratus est. Sed hic tali devolutus ruina per interventum Patris Maximini sibi donatus hodie vivit, cum fere trioginta et amplius anni sunt quo hoc peractum est.

CAPUT X.

De eo cujus manus hæserunt fossorio.

34. Ejusdem pii abbatis Annonis temporibus cum adhuc infantulus essem (neque enim audita, sed quæ vidi narraturus sum), contigit quod dico miraculum: Benedictus quidam dicebatur non contemnendæ opis colonus, qui in villa nobis contigua, cui Godgiacus nomen est, habitabat. Hic ad fodiendam sibi partem agri quemdam adventicium mercede conduxit. Imminebat autem hujus Patris dies festivus qui xviii Kalend. Januarii ejus transitu insignis habetur. Porro ille qui colendum suscepit agrum tanti festi ignarus, utpote novitius, desiderio accelerandi operis accensus die festivo illucescente fossorium, quod bessam [Gallice *bêche*] dicunt sumit, et operaturus campum petit. Operante eo, vox subito ad eum facta est, quæ diceret: Teduine (sic enim is vocabatur), quare hoc agis? Cumque ille huc et illuc versis oculis neminem vidisset, operi cœpto institit, sed nihilominus eadem vox eisdem verbis, cur hoc præsumeret, perquisivit. At ille respiciens et nullum omnino videns, fossati aggerem quo campus ambiebatur conscendit, et diligenter contemplatus cum neminem videret, ad opus suum reversus est. Sed tertio verbis eisdem eadem vox eum compescuit, et mox rigentibus digitis tam valide manus ejus fossorio hæserunt, ut nulla ratione eas

A dimovere valeret, cursimque ad domum sui domini reversus, cum ingenti ejulatu quid pateretur ostendit. Ille putans frigore manus ejus riguisse (nam vehemens tunc hiems ingruerat) aqua calefieri imperat, rigentesque ea contrectari manus. Ille amplius ejulando se torqueri inclamat. Porro dominus ejus memor festi factus intellexit causam detinentis eum anxietatis, et mox eum ad monasterium direxit indicem sui reatus præ manibus gestantem.

35. Missa canebatur Dominica, eoque ventum erat quo Agnus Dei qui pro nobis est immolatus et invocatur et sumitur; cum ille multo clamore ecclesiam ingressus ante altare projectus est. Primoque putatum est eum a dæmone agitari; deinde vero quadam simulatione hoc eum finxisse suspicabantur. B Unde et accedentes tentabant manus ejus evellere, sed nulla id ratione efficere potuerunt. Decretum igitur a senioribus processit pro eo litanias fieri, ut qui eum potentia vinxerat, clementia solvere dignaretur. Ubi vero ad convivium ventum est, constituti sunt qui ei cibos in ecclesia deferrent, et ori ejus imponerent. Post mensæ autem refectionem accessit ad eum quidam frater Wido nomine olim sæculo expectabilis, et perquirat ab eo cujus esset conditionis. Quo respondente se liberum esse: Surge ergo, ait, et accedens ad altare sponte teipsum Patri nostro contrade, et illico liberaberis. Quo consentiente dat ei manum ut surgeret. Conductus itaque ad altare, quia manibus nequibat, voce supplicis seipsum contradens ait: S. Maximine, mei miserere, et me his vinculis absolutum ubicunque fuero servum tuum esse cognosce. Quod dicens velut fortissime ictus fuisset, retrorsum cecidit, et fossorium longe in alteram partem desiliens ingenti sonitu multos admirari fecit; fratres quoque accurrentes cum ingenti jubilo correptis signis Dominum magnificare cœperunt super omnibus virtutibus suis quibus sanctos suos glorificare non desistit, quos apud se vere vivere demonstrat, dum apud eorum exanimatos cineres superbiam viventium tam pulchre et eleganter triumphat. Fossorium vero illud ad laquear ecclesiæ diu pependit, et homo ille quotannis capitis sui censum die annuo super altare sui liberatoris persolvit.

CAPUT XI.

De fratribus territis et mirabiliter salvatis.

36. Sed quia pius Pater aliquando filium donis mulcet, nonnunquam per severitatis animadversionem coercet, et interdum prospera dum securiorem reddunt animum, deterius sternunt, adversa vero circumspectius agere quemque commonent; remissiores nos forsitan divinus attendens oculus tanto factos miraculo, consequenti tempore placuit quodam terrere infortunio, quo mirabiliter quidem territi, sed per inventum ejusdem piissimi Patris nostri mirabiliter sumus salvati.

37. Consequenti enim æstate intempesta noctis hora subitus turbo cœlum contristat, caliginis profunditas omnem adimit visum, corusci frequentes

timorem incutiunt, venti sibi dura certamina mandant. Exsilimus stratis, cogimur in ecclesiam, multo pavore attoniti psalmos nescimus [*f.*, cecinimus et] litanias. Sacer cereus exstinguitur, et quassus sui medio quasi nolens succurrere ad terram delabitur. Qua visione crescit pavor, formido augetur, correpta signa interrupte terrore laxantur, nec aliquid inter trepidos invenitur solatii. Quidam Waldefredus ædituus, non quidem monachus, sed a laico tonsuratus, cæteris constantior, dum extra ecclesiam stat, veniens eminus ab Aquilone jaculum igneum ut vidit, id attonitis et multo terrore compressis nuntiavit. Necdum verba compleverat cum ecce per mediam turrisculi columnam fulmen demissum ecclesiamque ingressum super nos rotari cœpit, lapidesque et cæmenta parietum bullientibus spargere flammis. Stabat Ewardus priorum unus quem levis scintillula mox ut attigit, quasi mortuum terræ prostravit. Ab oratorio sanctæ Mariæ Maynardus qui Fossatensi (*Saint-Maur des Fossés*, dioc. Paris.) monasterio postea præfuit, redibat, quem eadem scintillula percussiens calceamenti longe discussis velut exsanguem pavimento dejecit. Tota facies ecclesiæ velut clibanus ardens, nihil præter ignem oculi aspiciebant; de jacentibus nemo sollicitus, suam quisque opprobriabatur mortem. Diu igitur, multumque super nos ille globus oberrans, tandem subter analogium lapsus est. Putavimus cælum in præceps ruisse, et dehiscentem chaos terram petiisse, nihilque sapientioribus aliud inerat, nisi dies Domini sicut fur in nocte ita veniet. Intolerabilis subsecutus fetor animos tormentum crudeliter sauciabat. Ejecimus jacentes quos mortuos putabamus multo atrocius fetentes porcis noviter ustulatis, sensuque reparato eos jam lugere cœpimus, sed in illis non erat vox neque sensus, datisque custodibus hymnos orsi sumus matutinos. Mane autem facto cum jam illi vegetiori sensu vigerent, denudatos rimabamur, et in Ewardo quidem est linea extra quidem nigra, sed interius ignea a vertice capitis usque ad plantam pedis rectissime porrecta. Maynardus porro cruce insignitus est in dextra scapula, quæ ad mensuram palmi virilis manus undique diffusa, sed nihilominus et ipsa exterius quidem picea, interius ardens erat. Maynardus in brevi quidem convaluit, Ewardus diuscule decubans melior se postmodum diu advixit.

CAPUT XII.

De obitu abbatis Annonis.

38. Igitur piæ recordationis Anno abbas cum fere triginta annos idem monasterium pie gubernavisset, Epiphaniarum prima die cum dolore pene intolerabili omnium superstitem carnis onere spoliatus est: qui nos sua pia charitate destitutos altero nihilominus damno mœstissimos dereliquit. Nam nono ante

(15) Ex hoc loco corrigendus est episcoporum Aurelianensium catalogus, qui Manassen Ermenthæo subrogatum habet. Qua ex observatione facile solvitur Sausseyi scrupulus, cui mirum videtur Arnulfum

A eum die Bernerius decaniæ administrans officium, vir inter præcipuos egregius, vitam laudabilem laudabili sine compleverat. His ergo velut duobus luminibus viduati in magna cura et sollicitudine reliqui fratres sunt derelicti. Porro Ermenthæus episcopus hoc comperto mœstissimus redditur, assumptoque clero et quibuscunque nobilibus, nec non reverendo Ricardo S. Benedicti abbate, ad monasterium venit fratres consolaturus, et sancti viri funeris officia curaturus. Sepelivimus ergo eum in atrio exteriori quod respicit ad Aquilonem juxta latus Suthardi viri clarissimi, qui locum hunc pure dilexit et habitatores ejus miro coluit affectu.

39. Post annos vero duodecim depositionis venerandi Annonis, illud atrium ubi conditus est, veteribus deturbatis fundamentis, amplificari et decentius efferi cœptum est. Cum autem pro jaciendis fundamentis tumulus beati abbatis, qui ligneus est, a parte capitis egesta humo nudatus apparuisset, accessimus, et aperientes contemplati sumus illum reverendum corpore et vestibus ita intactum ac si eo die ibi positus fuisset.

40. Sed ut ad ea redeamus quæ facta sunt, sepulto venerabili abbate, cum locus sine pastore esse non posset, Isaac, cujus superius mentionem fecimus, decanus est iterum institutus. Per idem tempus Ermenthæus episcopus gravi arreptus incommodo desperari cœpit: cumque minime convalesceret, prima jejuniorum hebdomada ad monasterium deportatus, et monachico schemate vestitus est, moxque convalescens in monasterio degebat; eratque conversatio ejus omnino grata, nulli unquam onerosa. Fratres vero dum eum habere pastorem præoptarent, primo quidem annuit, sed post voluntate mutata quemdam Hermenaldum, S. Benedicti monachum, ut fratribus præficeret satagere cœpit. Jam autem subrogatus erat in episcopatu Ernulfus (15) nepos ejus vir gloriosus et inter strenuissimos primus: qui cum jucundissimus et amabilis esset, ad eum fratres se contulerunt rogantes ne Hermenaldus eis præponeretur. Qui cum impetravissent, et ex hac re episcopus Ermenthæus victus esset, ex hoc tamen vinci nequivit ut aliquis nostrum abbas crearetur. Erat eo tempore in loco S. Benedicti decanus nomine Amalricus, vir simplex et boni testimonii et secundum sæculi dignitatem clarus, quem evocatum cum locus anno et diebus octo pastore vacasset, abbatem constituerunt. Porro Ermenthæus cum biennio et mense uno hoc in loco vixisset, die Kalend. Aprilium ad vitam, ut credimus, sempiternam [*supple* migravit].

41. Gloriosus sane ejus successor ut se solum vidit, illico amorem quem erga locum habebat, manifestavit. Inter cætera enim bonorum suorum emolumenta, omnium ecclesiarum nostrarum redditus qui ad eum pertinere videbantur relaxavit, et ne

episcopatus sui sedem iniisse anno 963, et tamen Manassen, quem Arnulfi decessorem putat, synodo Senonensi anno 981 subscripsisse.

deinceps ab ullo episcopo acciperentur scripto et auctoritate synodali sancivit. Post vero Romam pergens decretum apostolica auctoritate editum atque formatum nostra littera in charta, et Romana in papyro, transcribi fecit, revertensque in scrinio nostro collocavit. In quo decreto addidit, ut nunquam de aliquo monasterio in eodem sine fratrum consensu crearetur; quod qui facere præsumpsisset anathemate plecteretur. Qua de re animos fratrum eo sibi conciliavit, ut inter cætera munia precum omni hebdomada sacrificium laudis his offerendum pro eo atque prædecessoribus successoribusque suis decerneretur. Sed de his hactenus. Verum quia de magni Patris Maximini virtutibus pauca perstrinximus, ad ea quæ his diebus sub hoc scilicet abbate contigerunt accedamus.

CAPUT XIII.

De his qui sub terra obruti sunt nec mortui.

42. Domus hospitum corruerat et eam extruere cœperamus; trans Ligerim autem argilla quædam invenitur, de qua cæmenti vice levi sumptu parietes eriguntur. Ad hanc ergo fodiendam deputati sunt operarii; cumque in proclivi montis parte foderent, et introgressi terram egerent, mons imminens super eos cecidit, et duos omnino contegens, tertium tantum capite quoque foris apparente ingenti mole compressit. Exsanguis factus monachus qui eos conduxerat, nomen Patris Maximini crebro ingeminans advolat. Sed quis eos vivere putaret? Attamen illi omni niſu insurgentes certatim terram eruunt, sed tanta mole involutos mortuos dicunt. Verum multo labore impenso quos exstinctos putabant, vivos educunt. Cumque hi qui educti fuerant in gestatoriis apportarentur, multo pavore attoniti dum nubes volantes viderunt, montem iterum ruere putantes dicebant: Væ, væ! iterum moriemur, ecce montem cadentem videmus. Il igitur per interventum Patris Maximini ne opus eorum morte fœdaretur, et ab interitu salvati sunt, et incolumes adhuc in hac vita subsistunt.

CAPUT XIV.

De cæco in aquam merso.

43. Pro lapidibus ad domum supradictam conveyendis Almaricus abbas cum quibusdam fratrum amne commisso super littus stabat, et operarios sui præsentia acrius animabat. Cum ecce quidam pauper lumine oculorum carens, ductore prævio usus, stipis petendæ gratia molendinum petebat. Erat autem a littore in molendinum tabula longa et angusta, per quam commeantes ibant et revertebantur, in cuius medio orbus ille deveniens, pede lapso, utpote non videns, in aquam cecidit, et usque ad profundum delapsus, iterumque resurgens, rapidis fluentis ferri velocissime cœpit. Quod ejus ductor videns, quantocius clamare cœpit. Cumque sæpius resurgeret, multi concurrebant, sed adversum fluminis impetum conatus inefficaces erant. Porro abbas et fratres qui cum eo erant, et hoc intuebantur, ut ei viderunt humanum desse auxilium, illico S. Patris

A Maximini voce supplici illi implorant auxilium, et mox is qui trahebatur, unda famulante, ad littus de-
vectus, et a quodam qui cum navicula festinabat, incolumis ejectus est.

CAPUT XV.

De paupere sub rupe habitante.

44. Erat autem ibi rupe valde eminens, quæ facie conversa ad Austrum amplissimo interiorius gaudio patebat, dorsumque præbens Aquiloni, neque facile admittens Subsolanum infra se maximam apricitatem volentibus experiri exhibebat. Quo quidam pauper cum uxore et sex parvulis adveniens cum non inveniret hospitium, sub eadem rupe se cum suis recepit, et totam hiemem tempusque Quadragesimæ ibi peregit. Die autem sancto Paschæ cum omnibus suis ad basilicam venit, quæ ibi sacrata est in honore S. Maximini, unde et draconem exstinguendo expulit, et in qua (sicut supra dictum est) quievit. Cumque pauper ille cum familia quam conduxerat, vivificorum mysteriorum perceptionem sustineret, rupis illa quæ tot diebus eum foverat, cecidit, et cum ingenti ruina devoluta est. At vero pauper rediens ubi collapsa quondam amica culmina vidit, omnipotenti gratias Domino referens, ejus famulum Maximinum ingenti voce magnificare cœpit, cujus pia intercessio se suosque ab imminente liberarat exitio

CAPUT XVI.

De illata consuetudine a Salomone præposito et per Domini gratiam evacuata.

C 45. Scribentibus nobis secundum possibilitatem ingenioli nostri de virtutibus præcellentissimi Patris nostri Maximini quosdam contigit venerandos adfuisse, quibus petentibus cum ea quæ dicta erant revolveremus, multa omisisse, nos quibus ipsi interfuerant confessi sunt, revocabantque nostræ memoriæ inter multa hoc quod dicturi sumus miraculum.

46. Temporibus piæ memoriæ Annonis abbatis erat quidam Hugonis (nempe Magni vel Capeti) ducis præfectus Salomon nomine, vir insolens et cœnobiis sanctorum vehementer infestus, præcipue locum hunc speciali insectabatur odio, intantum ut cursum Ligeris fluminis per terram sui juris deducere tentaret, in quo multas frustra expendens divitias, ad effectum tamen sui desiderii non pervenit. Cum ergo id genus malitiæ frustra tentavisset, se multis aliis modis huic loco officere parat. Cumque fratres humiliter persisterent et preces eorum apud improbum nullum haberent effectum, ad Domini misericordiam se contulerunt. Venientibus itaque ejus satellitibus (sicut vulgo dicitur) juvare secundum consuetudinem nuper ab iis male illatam, cum sanctis pignoribus fratres occurrunt, et cur tantum facinus præsumatur inquirunt. Sed illi superbo spiritu contra inermes arma arripuerunt, et plaustrum quod jam vino onustum erat, bubulcis imperant educendum. Quodam ergo die suis officialibus assumptis ad monasterium venire dedignatus, in villulis circumpositis consuetudines fiscales adhibere

conatur, et vinum e doliis et torcularibus raptum. (nam tempus vindemiæ erat) publico cellario conferebat. Mox unus, qui Fulcherius dicebatur, a dæmone corripitur, cæteri nimio acti terrore in fugam convertuntur, boves hinc inde cruentati moveri loco non possunt, donec fratribus accedentibus plaustrum ad domum famuli qui Daniel dicebatur reductum est, sicque illi quod pessime abstulerant restitutum est. Die autem altero idem Salomon cum omni humilitate ad monasterium venit, veniamque adeptus nihil ultra simile attentare præsumpsit. Verum et ipse Fulcherius non longo post tempore ibidem adductus per Domini gratiam sospitati redditus est: quorum autem cor superbia induravit, horum vitam mors crudelissima horrendo exitu terminavit.

CAPUT XVII.

De eo qui ad putandam vineam rogatus arte se excusavit.

47. Tempus vineæ putandæ advenerat, et abbatis imperio complures operarios frater nomine Haldeisus ad hoc opus perquirebat. Cumque plurimos collegisset, nec sufficienter habere crederet, ad domum cujusdam Durandi accedebat, ut eum ad opus venire rogaret; quem uxor supradicti Durandi venientem videns: En, inquit, domnus Haldeisus accedit ut vos cum reliquis ad vineæ putationem ire debeatis. Cui ille respondit: Ego, inquit, non vadam; sed ne forte domnus iste contristetur, incommoditatem brachii simulabo, et per hoc inculpabilis manebo. Simulque dicens brachium collo appendit, et venienti monacho rogantique ut ad opus accederet, non se posse venire respondit. Cumque monachus persisteret, ille pallio rejecto pendens brachium ostendit: En, domne, dicens, libenter abirem, sed, ut vides, hac de causa venire non possum. Cumque monachus id simpliciter credens recessisset, repente brachium illius qui fefellerat, acri dolore corripitur, et intantum atteritur ut ad aliquid efficiendum omnino moveri non valeret. At ille intelligens causam: En, inquit, mulier, quod ludendo dicebamus, res ipsa vere dicere jam compellit; ita enim brachium meum torquetur ut omnino conteri mihi videatur. Noctem itaque insecutam pervigilem ducens, facto mane votum novit dicens: Sancte Maximine, ab his doloribus juste mihi illatis libera me, et quotannis diem unam tuo servitio, ubicunque jussus fuero, impendendam promitto. Quo dicto, sine mora convaluit, et voti exsecutor usque hodie sanus et incolumis vivit.

CAPUT XVIII.

De Adelardo equorum custode.

48. Roberti ducis equorum custodes pratum quod monasterio subjacet intraverant, et multitudine equorum immissa id depasci moliebantur. Præpositus fratrum accedens ne id facerent rogare cœpit. Hi qui saniori sensu vigeabant pro reverentia Patris Maximini pratum deserunt, et Ligeri amne transmissis pratis Marogili (*Mareuil*) sese infuderunt. Unus porro spiritu armatus superbiæ qui Adelardus dicebatur, quique cæteris præesse videbatur, inju-

riis monachos aggressus est, et procacibus verbis nomen tanti Patris blasphemare præsumens cum plurimis sodalium in eodem prato equos servare instituit. Sed ejus superbiam judicia divina subsecuta sunt. Nam eidem in eodem prato in eadem nocte quiescenti terribiliter B. Maximinus apparuit, et stultitiæ eum arguens baculo incurvo quem gestare videbatur percussit: qui surgens clamare sese moriturum cœpit, et accurrentibus sociis a B. Maximino se lethaliter ictum ejulando indicavit. Moxque equos ejici et se exportari jubet: sed ingravescente molestia inter manus efferentium spiritum exhalavit. Qua de re tantus terror socios ejus invasit, ut usque in hodiernum diem nemo inventus sit qui simile attentare præsumperit. Ista sunt quæ nos omis-
B sisse supradicti seniores fatebantur, et alia quamplura, quæ fastidium declinantes reticenda putavimus. Nunc vero ad ea quæ nostris diebus facta sunt accedamus.

CAPUT XIX.

De ardentibus.

49. Peccatis populorum ingruentibus et justitiam Dei provocantibus medio fere mense Augusto ingens lues populum Aurelianensem devastare cœpit. Divino etenim igne membra ardebant humana, cujus ardori nulla poterat concurrere ars humana. Omnem igitur sexum, omnemque ætatem, et præcipue infantiles artus vis ista populabatur. Quid facerent quos tanta necessitas perurgeret? Sanctorum suffragia expetunt, et implorant divinum quibus humanum deerat auxilium. Cumque per omnia pene sanctorum loca catervatim hi tales cogerebantur, præcipue apud hunc pium Patrem vis immensa congeriebatur; intantum ut officia divina fratres reverenter, ut decet, psallere Omnipotenti nequirent. Quis enim ferre valeret tot gemitus horrendos, fetores intolerabiles humanorum incendii membrorum? cujus mens tam ferrea non ex hoc molliretur infortunio! Insuper cum tanta horum conflueret multitudo miserorum, quæ si tota coadunaretur in ecclesia, chorum psallentium compleret et cryptas. Hoc tam molestum quoquomodo fratres tempore diei sufferebant; imminente vero hora noctis ab ecclesia expulsi in porticu Aquilonali hærenti eidem, nec non in corte factis sibi umbraculis manebant. Diluculo vero instante repetebant monasterium flagitantes pii Patris Maximini interventu auxilium Dei his vocibus: O præstantissime Dei amice, qui tua larga beneficia ejusdem Creatoris omnium munere nequaquam poscentibus assuesti inhibere, opem nobis fer celerem, ne cruciatu insistente aura nobis subtrahatur hujus luminis. Appareat nobis per te virtus divina, qui ad tua confugimus merita, sperantes tuo obtentu misericordissimi Dei indulgentiam. Hæc dicentes cum multis lacrymis et planctu interno cordis non cessabant deosculari pavementum sacræ ædis.

50. Clementia itaque misericordis Dei clamorem mistum gemitu horum miserandorum, exorante pio

intercessore Maximino, suscipiens omnium membra dignatur restinguere. Deinde plurimorum ossa ferro recidebantur acuto, quorum carnes exederat ignis. Quorumdam vero intantum acriter demolita erant, ut dissoluta ipsa sua sponte caderent. Quot vero exstiterint numero, enumerare singillatim minime sufficit lingua, præsertim cum, ut supra fati sumus, numerosus affluerit populus: quin etiam pars maxima hujus ab hac luce abstracta sit, mox ut consecuta sanitatem fuit. Tandem dignum duxi nominatim de his scribere qui longo post advixerunt tempore, quo legentibus fides facilius adhibeatur.

51. Quidam rusticus nomine Ingelbertus una cum filio Gilberto ac filia, cujus nomen excessit, divino igne pervasi intantum depastisunt, ut pater dextrum pedem amitteret, filius vero coxam sinistram et dextram usque ad genu tibiam, soror autem sinistram usque ad genu tibiam: et ipsi ita detruncati divino judicio meritis gloriosissimi Patris Maximini demum liberati pluribus inde advixerunt annis.

52. Ea tempestate quidam parvulus nomine Constantinus habens cratem sinistri pedis ab hac infesta valetudine pervasam, devehitur ulnis amitæ suæ Hermentrudis nomine. Qui dum ibidem moratur octo diebus, neque die ac nocte molestia morbi somnum caperet, accepit præfata illius amita a quodam Dei servo responsum ut ædituos exposceret, quatenus sinerent puerum suum una noctium cubare intra ecclesiam, quod et factum est. Et ecce noctis sub silentio videt mulier niveam columbam ingredi ecclesiam et ad ingressum ejus totam reddi coruscam. Quæ accedens ad altare, ibi aliquantisper subsedit, puer autem mox correptus somno ulterius nullam molestiam morbi sensit, neque inde vestigium incendii apparuit.

53. Alter exstitit æquivoco nomine puerulus simili morbo periclitans, sed non eodem modo salvatus. Judicium enim superni judicis nequit quisquam mortalium comprehendere. Mater ejus Erfrida dicebatur, pater autem ejus jam hominem exuerat. Hic itaque puer a quodam cane pervasus fortuitu ejus pedem momordit dextrum: qua occasione incendio perustus adducitur ad limina hujus Patris nostri Maximini piissimi advocati. Cumque ibi aliquantisper demoratur, sanitatem consequitur plenissimam, qui usque hodie servitio delinetur fratrum utens officio pastoris.

54. Sane vir quidam Laurentius quamvis rusticus, tamen liberali prosapia ortus, binorum exstiterat pater filiorum. Horum quidem nomina fraterculorum primogeniti Tedmari, junioris vero Gilardi vocitabantur. Siquidem incommoda valetudo prædicta dextrâs istorum invadit puerorum suras, paulatim-

(16) Hujusce ritus vestigium exstat in Decretis Lanfranci. *Vigilia Thoma apostoli, inquit, si dies Dominicus non fuerit radantur fratres; et balneentur qui volunt balnari, ut duobus diebus ante Dominicam Nativitatis sint omnes balneati. Si necesse sit, ipso apostolice festivitatis die balnari possunt. Qualem disciplinam hoc in opere servare solebant monachi,*

que tibias simul cum pedibus improbior occupat. Denique gratia obsequendæ sanitatis primo quidem a suo genitore cujus mens catenata filiorum affectu, quod nullo his valebat subveniri præsidio, ducuntur ad basilicam ecclesiæ matris sanctæ Crucis; decursoque ibi aliquanto temporis spatio nullam assequuntur sanitatis medelam. Urgente autem necessitudine ardoris, dum piissimas Domini aures interni clamore doloris continuo pulsant, a quodam fidelium pater prædictorum accepit consilium, hos deferre quantocius ad limina Christi confessoris Maximini, quia virtus divina præstabilis adest quibuscunque mortalibus incommoditate corporea laborantibus; qui mox accelerat cum pueris iter. Adveniens autem ad basilicam piissimi confessoris, implorat meritum hujus prædicti patroni, quatenus subveniendo extinguat membra puerorum ardentia: quod non diu retardare divinitati placuit, quæ omnibus loco et tempore magnalia proprio imperio distribuit. Enimvero transactis diebus aliquantis, extinctis puerilibus membris ab igne depastis sospitati interventu Patris inclyti redduntur Maximini.

55. Eadem tempestate quoque instante sacra Dominici Natalis vigilia, quidam homo nomine Bernerius qui quidem adhuc superest, excubiis tantæ solemnitatis cum cæteris intererat fidelibus. Excubans itaque solenni de more, intempestivæ phrenesis subito morbo arripitur, quod immoderato thermarum caumate [*id est, ardore*] forte illi accederat, quibus tanti luminis gratia eadem sub nocte ablutus fuerat (16). Nam dissidente inter se inæquali elementorum temperie (erat enim tunc nimium brumalis temporis frigus) sensum amisit funditus, atque in dies creseente corporis molestia ita manceps efficitur, ut nullis jam teneri posset ligaminibus. Agebat ipse teterrimus oris pallor, sanguinea oculorum suffusio, misera membrorum distorsio, frequens totius corporis in præceps elisio, lacrymabilis per totius sacræ ædis habitum rotatio, ipsius pavimenti et supersparsorum scirporum effrena voratio, qui hospes in Christiano hospitaret diversorio. Unde suis custodibus taliter fatigatis fere quindecim solibus infra oratoriolum S. Joannis Baptistæ obseratis januis traditur. Verum illud nostrum singulare decus, sanctissimus videlicet Pater Maximinus, hujusmodi languorum assiduus per-Christi gratiam curator et medicus, celeri suorum antidoto meritorum pestem latentis expulit inimici. Nec diu differre passus fuit, quem a se sanandum sibi exposuerat devotio fidelium. Itaque paucis diebus evolutis hostis concreto oris sanguine expellitur, languens ac si mortuus coram sacratissimo altari reperitur, cujus in pectore vix vitalis calor palpitantis spiritus sentitur. Mox itaque ulnis

idem auctor ibi præscribit. At multo antiquior ejus rei mentio habetur in regula cujusdam Patris cap. 12, his verbis: *Similiter ad caput fratrum lavandum per singula Sabbata, vel balnearum usus per festas sollemnitates præparent. Vide notas Menardi nostri in conc. Regul. cap. 55.*

fideliū a templo subductus in imam domunculam A ipsius ecclesie contiguam tollitur: sicque intra paucos dies perfectissimæ sanitati donatur, vigilantī fratrum cura in omnibus adjutus. Per omnia benedictus Deus.

Quæ sequuntur, alterius videntur auctoris.

56. Alter nihilominus (cujus nomen excidit) advenit lumine oculorum privatus ab ipso exceptionis partu. Pernoctans itaque ante suffragatricem tanti patroni tumbam, inexpertam semperque optatam meruit extorquere illuminationem. Ergo dum stabili mentis fide in misericordis intercessione confessoris sibi largiri confidit, quod natura non contulit, infestusque continuæ inquietudinis clamores nullo modo intercipit, confestim quodam piissimi Rabboni tactu ab ipsis oculorum orbibus sanguinis rivus erupit, ac deinceps postmodum sub tanti manu opificis inexpertum inscia lucis splendorem pupilla extimuit, rerumque imagines deinceps emblemate simili pectore condit. O cœlestis regis potentia, ingens, incorporea in sua natura, quæ palpamine spiritali a mortali voluit humanitus sentiri, innatum glaucoma destruxit, obtunsum verticis speculum gemino fulgore complevit.

57. Quidam duodenis puer nomine Erfredus ner-

vis arescentibus poplitum ex asse incedendi amiserat officium. Hic itaque per multorum annorum curricula fratrum Miciacensium solertia frequenti educatus alimonia fuerat. Verum ille inexhaustæ fons pietatis qui puerilis sinceritate innocentie absque ullius conspersione fermenti corde devoto præcipit exerceri, illum una noctium admoneri voluit ut Patris Maximini expeteret opem, si totius corporis optaret consequi valetudinem. Qui supernæ admonitioni credulus, mane facto penita ecclesie subintrat, atque ante sacrosanctum prostratus mausoleum, innocentis affectu animi pia piissimi interpellat merita confessoris. Nec mora, divina dignatio illi adfuit. Exemplo siquidem se subrigens, ac plenissimam totius corporis captans sanitatem, anno Dominicæ incarnationis millesimo quadragésimo primo tertia ipsius resurrectionis Salvatoris Dominica, hora diei secunda, eadem paschalis solemnitatis gaudia restauratione sui haud modica auxit in lætitia. Et quidem apte, dum huic vox insonaret prophetica: *Misericordia Domini plena est terra*; inde ipsius tantæ miserationis viscera clangore signorum excita plebs concurrens stuperet universa.

DELATIO CORPORIS S. JUNIANI

IN SYNODUM KARROFENSEM

Circiter annum 988,

A Letaldo monacho Miciacensi descripta.

(Apud Mabill., *Acta Sæculi IV*, pag. 434.)

1. Domino Patri CONSTANTINO et cæteris fratribus Nobiliaci cœnobii frater LETALDUS in Domino salutem.

Ad sublevandos Tobie labores angelus Raphael missus a Domino, postquam eum non solum ab ærumnis eruit verum etiam beneficiis divinæ pietatis adjuvit, reversurus ad eum a quo missus fuerat, a quo exiens non discesserat, eos quos beneficii superni munere erexerat, alloquitur dicens: *Consilium regis abscondere bonum est, opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est (Tob. XII)*. Quapropter nos opera Christi quæ per gloriosissimum confessorem suum Junianum nostris temporibus operari dignatus est, revelare et confiteri convenit, ad laudem et gloriam nominis ejus, ad ædificationem audientium, ut cognoscant omnes quia opera quæ operatus est in diebus patrum nostrorum, operatur et nobiscum, non nostris quidem meritis, sed quæ beneficio-pietatis et

eorum interventu patrum, quos nobis largitus est intercessores, et ad corrigendam vitæ nostræ gravitatem proponit imitabiles.

2. Aggrediamur igitur promissi operis munus, nostris quidem de viribus diffisi, sed divinæ largitatis auxilio fulti, illius videlicet qui ait: *Aperi os tuum, et ego implebo illud (Psal. LXXXI, 11)*. Vos autem reverendi Patres et fratres, juvate precibus, quod charitativo injunxistis imperio: nec admodum vobis nostra displiceat rusticitas, dummodo sola et integra, ut a vobis tradita est, rerum gestarum complaceat veritas. Cum exorti essent peccatores sicut fenum, et veluti vepres et spinæ terrenam suffocantes messem, ita maligni quique Dominicam devastarent vineam, placuit episcopis et abbatibus et quibusque religiosis viris concilium debere fieri, in quo et prædæ (17) prohiberentur, et res sanctorum injuste sub-

(17) In synodo facta circiter annum 988, cui interfuit Hugo Ecolimensis episcopus, mortuus anno